

Животна прича – Неда Козомара

БИЈЕЛА УНИФОРМА

Одзвањале су потпетице женских ципела по мермеру ходника *Хипотекарне банке*. Кад је та особа стигла на крај ходника, пред канцеларију, ухватила је танким прстима жељезну, резбарену кваку на двокрилним вратима од храстовине и ушла у просторију. Одавно, на врата директорове канцеларије, она не куца и одмах отпоче тираду:

— Лацко, не могу да вјерујем! Да ли је могуће да ту жену, то незграпно чудо, ти шаљеш у бијели свет да нас брука?!

— Претјерујеш, Цано, дај смири се, молим те! Тако је одређено и јављено. Пусти жену, ајде бога ти, иде међу те своје мечкаре с њом, дан-два и ето је назад.

— Човјече, ко ће нама та два-три дана чистити, ко ће нам кафу и чај кувати, а тек WC чистити, јеси о томе мислио?

— Цано, ријешићу све. Не брини.

— Јако лоше ради. Зна да пише у персоналном досијеу да слабо ради свој посао, да има приговора, ништа. Она увијек иста, ошљари и то ти је.

— Дођи, Цано, мало ми протрљалај слијепоочнице, нешто ме глава боли цијели дан — директор намјерно пребаци тему разговора.

Она се смјести у његово крило које у своју фотелју и поче да му завлачи своје прсте кроз косу. На вратима се зачуло тихо куцање. Жена отвори врата, једним кораком ступи на црвени ћилим, бојаљиво, да не ремети наелектрисани

ваздух у просторији зато што их је затекла и за које сви у банци већ знају да постоји интрига међу њима. У радној кецели чистачице, преко сиве дуже хаљине, с марамом на глави везаној на потиљку, жена стамене грађе тијела, скоро замуца:

— Директоре, опростите, али требала бих ја неки дан да одем, знате, нисам ја хтјела, али...

— Знам све. Пустићу те, иако није ред. Него, срећа ти је што су ти људи мене лијепо замолили.

Бојажљиво се окренула према вратима да крене и нестане што прије, што даље одавде, кад је чула Цанин пискутава глас кроз хистерични кикот који ју је у мјесту приковао:

— Лунка, хоћеш ли купити неку колоњску водицу у Паризу? — реченицу је завршила смијехом, док је жена, не дотичући под, бојажљиво изашла с осјећањем да су јој ноге кратке кô педаљ и да на раменима стоји товар од олова.

Жељезничка станица у Београду. Неуобичајена гужва и жагор. Смијех одзвања. Дозивање мушкараца у униформама војника, гласни разговори у групама, неки се грле, понеко чак и засузи од узбуђења. Само неколико мушкараца у црним одјелима и са шеширима на глави стајали су у одвојеној групи и држали се озбиљно и важно. То је био политички врх државе. Пристигла су и отмјена господа из француске амбасаде на челу с конзулом, лично. На перону је стајао црни, жељезни див, полагао по шинама, воз Оријент експрес.

Први је пут у Београду по наређењу владе Француске. Десетогодишњица је од краја Првог свјетског рата и све званице и гости возом ће у Париз на параду и славље. Из гомиле неко повика:

— Сестро, жива ли си? Кажем ја њима — без ње нема ни пута, ни прославе!

Настаде општа граја праћена узвицима радости:

— Види наше Миле, наше рођене!

— Сестро наша, дај да те загрлим, види ти ње, види наше лепотиње, наше снаге и узданице!

Трајало би то радовање сусрета ко зна колико да отправик, у договору с конзулом, није свирао

пиштаљком и викнуо:

— Полазааак!

Оријент експрес је кренуо с одабраним путницима према Паризу. У плавом салону воза, на ивици фотеље од плиша и златног броката, сједила је Милунка Савић. Узврпољила се као да треба сваког часа устати и некеме уступити мјесто. Ненавикнута на раскош и услове живота отмјеног свијета осјећала је нелагоду. Око ње њени ратни другови Гвозденог пука, срећни што су опет заједно. Мало-помало, како је воз гутао километре, путници су се све више присјећали доживљаја из ровова и гудура под ледом Албаније, Цера и Колубаре. Милунка, како је разговор текао, несвјесно се све више и опуштеније смјештала у фотељу, да би након сат времена наслонила обе руке и главу на узглавље прекривено бијелим шустиклама. Свако у возу би да нешто каже, да пита оне које није видио дуго, да загрли другове с којима су смрт варали...

Кроз вагон воза лаганим ходом прилази висок, витак мушкарац у тамном одијелу. Наклони се Милунки и на српском језику с француским нагласком рече јој да је он импресарио француског конзула и да конзул жели да је поздрави, па се нада да јој неће сметати. Милунка у моменту пође да устане са сједишта и да на ногама дочека конзула, али јој

господин у тамном одијелу благим покретом руке, стављајући је на њено раме, а другом показујући сједиште, рече да сједне и да не брине.

Отишао је у други дио воза и брзо се вратио, овај пут у пратњи конзула који је сјео преко пута Милунке. Говорио је на свом језику, па је његов импресарио преводио сваких неколико везаних реченица:

— Желим Вас поздравити и захвалити што сте прихватили позив да увеличате наш заједнички јубилеј. Кад стигнемо у Париз све је организовано за учеснике параде, а Вас ће лично примити генерал Франше д' Епере. Такође ћете, одмах по доласку, добити свечану бијелу униформу за параду, коју је лично за Вас бирао генерал. Ви ћете само припремити Ваша одличја која сте понијели, видим их на Вама и наш ордонанс ће то све организовати да се поставе. Ви сте, мадам, задужили Француску државу од Кајмакчалана колико и Србију, па се надамо да ћете можда сад прихватити понуду да живите у Паризу.

Конзул је устао, учинио наклон главом и повукао се са својом свитом. Милунка одахну. Све ово у вези конзулове посјете би јој непријатно, јер она је ненавикнута на оволику стрку око ње. Воз јури, предјели промичу, смјењују се брда и долине, планине и села у даљини. Мало даље од врата купеа салона сједи Радан. Вижљаста момак којег Милунка зна још од Колубарске битке. Рањен је пред сам крај рата. Мало затеже десну ногу у ходу. Сјећа се Милунка да је у рату стално нешто биљежио, па кад би га у часовима предаха другови задиркивали, а он би им говорио како ће он, једног дана, све ово што им се дешава написати и објавити свијету. Запослио се 1919. у Политици. Позва га Милунка да приђе ближе, да сједне и да мало поразговарају. Поче она мало шаљиво:

— Рале мој, сјећам се како си стално говорио: „Све ћу написати једног дана!“ Видиш, дошло твоје вријеме.

— Јесам доста, али има још пуно тога, Мило, наша. Да сам само о теби писао, била би књига вриједна то-вара блага!

Она се мало наге према њему и поче тише говори-ти:

— Молила бих те да ми нешто кажеш што ћу те питати, али да остане међу нама. Шта ти мислиш, јер си у тим важним новинама, да ли ће нас тамо у Паризу, на том скупу, кад се нађемо, хоће ли нас сликати и наша Политика објавити?

— Како неће, Милунка, ако бога знаш! Па то ће ци-јели свијет објавити, знаш ли шта је то, има да ти се диве сви, и теби и нама!

— Молим те, Раденко, можеш ли ти уредити да По-литика не објави мене на тим сликама? Ето, вас има доста, то је у реду, али није паметно да се ја видим и да народ препричава.

Радан отворио уста у чуђењу, крсти се, гледа у жену, свог ратног друга и не вјерује шта чује:

— Бог ме убио ако ниси сметнула с ума! Шта то причаш?

— Полако, Радане, не разумијеш ме. Замисли мог директора кад отвори новине, а ја са све орденима и то у бијелој униформи ко да му пркосим, јер он никад није изашао у новинама, а да се ја сликам, жена која чисти његову канцеларију... Нисам за то и ето!

Човјек је гледа нетремице, па се растужи и унесе у лице Милунки. С обе своје руке узне њену десну шаку и тужно рече:

— Ти, која се никог на свијету ниси бојала, сад, послје свега, треба да узмичеш пред канцеларијским пацовима којима си донијела слободу на тацни. Не иде, Мила, неће моћи!

— Радане, друже мој, ти ниси жена и не знаш да мати мора задржати посао, јер пуна ми је кућа дјеце. Имам усвојену и моју коју сам родила, а сви су они моји и ваља то нахранити.

— Да је бог хтио да ово не доживимо, давно бисмо отишли, а знаш колико је било прилика за то.

— Немој се, Рале, љутити, али те молим, само ми бога не спомињи. Ја у њега више не вјерујем, од Албаније. Никако! Да га има, не би оно дозволио шта смо прошли. Страшни суд.

Окрену Милунка главу да јој друг не види очи. Некако се суздржа да не заплаче и настави тихо:

— Биће добро, знам, само да стигнемо и то обавимо, па чим прије да се вратимо својој кући.